

WAT BETEKENEN DE VERANDERINGEN IN DE MIJNSTREEK VOOR DE VROUWEN EN VOOR DE GEZINNEN ?

E.H.M. STOLLMAN¹⁾

SUMMARY

WHAT DO THE CHANGES IN THE MINING REGION MEAN TO HOUSEWIVES AND THEIR FAMILIES ?

A few years ago few housewives could believe that the mines really would be closed down, but now they are already suffering the consequences of the closures. In certain cases their husbands found employment outside the mining industry, others went on early pension. A third group was transferred to the chemical side of their employers' business, for which they were not trained, more often than not resulting in friction with their new colleagues.

Many housewives have quite some trouble in containing their husbands' unhappiness with respect to the changed situation, he has to worry about different things than he was used to, the daily routine had to be changed and naturally the changed circumstances affected the peace in the family and the relationships between parents and children. It was realized that children probably need a better education than father ever had and it generally is the mother, being closer to her children, who had to bear the brunt of the problems.

Not only had the housewives to adjust themselves and the children to the enormous changes in the social circumstances, she often had to go to work in order to make up part of the loss of income suffered by her husband, as most new job opportunities were less lucrative than those of underground miners. Generally, the greatest part of the burden of the changed climate will have to be carried by the housewives according to the author. It will depend mainly on her whether future living in Southern Limburg will be worthwhile. The paper ends with a discussion along the different activities underway in the different women's organizations to alleviate the problem which can be catalogued as follows:

- a. Activities focussed on the housewives directly;
- b. Co-operation with other agencies in determining restructuring policy;

c. Publications and other means to recognize problem areas.

De mijnsluitingen, zoals die in Limburg plaats vinden veroorzaken momenteel bij heel veel gezinnen een gevoel van fundamentele onveiligheid. Immers de mijnen hebben, met hun nevenbedrijven, op een zodanige wijze hun stempel gedrukt op Zuid-Limburg, dat het bijna onvoorstelbaar is dat zij er binnen enkele jaren niet meer zullen zijn.

Voor veel vrouwen was het in de jaren 1966-1967 nog ondenkbaar dat een zo groot bedrijf zou kunnen ophouden te bestaan. "Kolen zullen er immers altijd nodig zijn", zo redeneerden zij, "en bovendien zal men ze altijd nodig hebben voor de chemische industrie".

Heel langzaam aan, toen er samenvoegingen kwamen van mijnzetels, toen de staatsmijn Maurits ging sluiten, drong het pas tot de meeste mensen door dat het werkelijk ernst was met het verdwijnen van de steenkolenmijnen. Toen ging men ook pas merken dat er voor vrienden en kennissen veel ging veranderen.

Sommigen werden overgeplaatst naar een andere mijn. Men achtte dit een goede oplossing (het loon bleef immers hetzelfde) maar in feite voelde de man zich losgerukt uit zijn vroegere arbeidsomstandigheden, omgeven door vreemde mensen, geplaatst in een geheel nieuwe situatie. En voor hoe lang? Want men wist dat er een afbouwplan bestond en dat er streefdata waren waarop de verschillende mijnzetels zouden worden gesloten. De kans was dus groot dat hij nog eens en nog eens overgeplaatst zou kunnen worden om zodoende aan een voor zijn pensioen zo gunstig mogelijk aantal dienstjaren te geraken. Anderen kwamen in aanmerking voor vervroegde pensionering. Men krijgt dan tot de echte pensionering een overbrugging, maar officieel wordt men als

¹⁾ Voorzitter Vrouwenbeweging van het NKV-Limburg.

werkloos beschouwd met alle gevolgen van dien. Weer anderen werden overgeplaatst naar de chemische industrie. Zij waren daar in feite niet voor opgeleid en bovendien beïnvloedden zij daar de personeelssamenstelling dusdanig dat er wrijvingen ontstonden. Voor de werknemers in die industrie die er al vele jaren werkten kon een promotiekans waar men op had gehoopt onmogelijk worden. Ook zijn er mannen die in andere industrieën werk hebben gevonden en die naar elders zijn verhuisd omdat hun dat op dat moment het enige haalbare leek en niet omdat men zo graag dat andere werk wilde gaan doen of wilde verhuizen.

De onzekerheid, de onvrede, de soms sterk veranderde arbeidssituatie (of het niet werken) was van grote invloed op de gezinnen. Als een man niet meer met plezier werkt wordt zijn gedrag thuis heel anders. Hij wordt kregel en vitterig en het kost zijn vrouw heel wat moeite om de sfeer in het gezin prettig te doen zijn. Heeft een man vroeger sterk wisselende diensten gehad en is hij nu geregeld thuis dan vraagt dat van de vrouw een grote aanpassing. Ook haar dagindeling dient veranderd, ook haar vrije tijd moet opnieuw worden ingedeeld. Stond zij vroeger praktisch alleen voor de opvoeding van haar kinderen — met wier opvattingen zij was meegegroeid — nu is de vader thuis die ook zijn mening heeft over gezag, het ontspanningspatroon, de verhouding jongen-meisje enz. Van de vrouw wordt dan vaak heel wat diplomatie verwacht en geëist wil zij de vrede bewaren.

Komt in het algemeen in Nederland de verantwoording voor de opvoeding der kinderen voor rekening van de moeder, in de mijnstreek was en is dit nog veel meer het geval. De man en vader kon immers vaak door zijn werktijden niet naar school om met onderwijskrachten overleg te plegen. Waren er moeilijkheden op het werk dan was het de moeder die met de baas ging praten. Zij was het die informatie inwon inzake studiemogelijkheden en het verkrijgen van beurzen en die vaak meeging bij sollicitatiebezoeken.

Veel meer dan de man was en is zij vertrouwd met de moeilijkheden en de mogelijkheden van de moderne jeugd. Haar opvattingen zijn in de talrijke gesprekken met haar kleine en grote kinderen geëvolueerd en zij heeft de betrekkelijkheid leren inzien van veel wat vroeger als vaststaand gold (hierbij dient niet op de laatste plaats gedacht te worden aan de veranderingen in de geloofsbeleving.)

Nu de man op geregelde tijden thuis is, merkt hij

veel meer dan vroeger dat de kinderen uitgegroeid zijn tot zelfstandig denkende kritische wezens die hun mening echt niet onder stoelen of banken steken. Dat roept spanningen op en maakt het voor de vrouw vaak ontzettend moeilijk om iedere heilige zijn kaarsje te geven d.w.z. het gezag van de vader te handhaven en te sauveren en ook de kinderen niet in de kou te laten staan. Daarbij komt dan nog dat de kinderen — ook de meisjes — veel meer dan vroeger een middelbare school gevolgd moeten hebben willen ze later een of ander beroep kunnen leren. Men dient — moeder zowel als vader — georiënteerd te zijn. Avonden over beroepenvoorlichting, beroepstentoonstellingen, gesprekken op school en arbeidsbureau, dat alles was er vroeger niet bij maar is nu noodzakelijk.

De enorme veranderingen in het totale maatschappelijke leven maken het geheel nog gecompliceerder. Er wordt anders gedacht over arbeid van de gehuwde vrouw, het vertrouwde kerkpatroon is verdwenen, gewoonten en gebruiken van vroeger zijn met één slag weggevaagd, de jeugd houdt er totaal andere opvattingen op na en toch wordt van beide ouders verwacht dat zij bij zijn en in zekere zin leiding geven, al wordt daaronder iets anders verstaan dan vroeger. Voeg daarbij nog de vaak voorkomende verlaging van het inkomen in de meeste gezinnen en de moeilijkheden van de vrouw in deze tijd, in dit stukje van ons land zijn overduidelijk.

De veranderingen die zich voltrekken zullen van de vrouw veel inzicht en soepelheid vragen, soms zal zij iets moeten gaan bijverdienen en een hele of halve job aannemen om de touwtjes aan elkaar te kunnen knopen en op dezelfde voet te kunnen blijven leven, bij een lager inkomen en een langere studieduur van de kinderen. Altijd zal het overgrote deel van de zorg en het leed van de veranderingen door haar gedragen worden. Het zal voor een groot deel aan de vrouw liggen of het geestelijk klimaat in Limburg zo zal blijven dat het er goed is om te leven.

De Vrouwenbeweging van het N.K.V. probeert mede de moeilijkheden te ondervangen door voorlichting te geven, door de mentaliteit te beïnvloeden opdat men de nieuwe situatie beter zal begrijpen en er ook het positieve in zal zien. De activiteiten van de Vrouwenbeweging kan men in 3 groepen onderscheiden:

1. gericht op de vrouw zelf;
2. samenwerking met andere instanties die in het herstructureringsgebied werkzaam zijn; en

3. publicaties en gesprekken waardoor de problematiek ter kennis van derden wordt gebracht.

Ad 1. Gericht op de vrouw zelf

- a. gespreksgroepen met vrouwen wier man vervroegd gepensioneerd is of ander werk heeft aanvaard of gaat aanvaarden;
- b. gesprekken met bestuursleden van de Vrouwenorganisatie om met hen programma's door te spreken die voor hun leden van belang zijn;
- c. gesprekken in 't Vormings- en Gesprekscentrum "De Kluis" in Houthem-Valkenburg met vervroegd gepensioneerden en hun vrouwen;
- d. spreekbeurten voor de vrouwen over onderwerpen als:
 - betekenis van de veranderde werksituatie van de man voor het gezin;
 - budgetteringsbijeenkomsten;
 - studiemogelijkheden voor de kinderen;
 - arbeid voor de gehuwde vrouw buiten haar gezin;
 - invloed van de reclame op 't gezinsbudget;
 - beroepsvoorlichting;
 - gewijzigde man-vrouw verhouding bij het niet-werken van de man en het eventueel wel werken van de vrouw buiten haar gezin;
 - wat is de taak van het algemeen maatschappelijk werk en het gespecialiseerd maatschappelijk werk;
 - de bijstandswet, de W.A.O., etc.
- e. het stimuleren van de vrouw om deel te nemen aan bestaande studie- en gespreksgroepen.

Ad 2. Samenwerking met andere instanties die in het herstructureringsgebied werkzaam zijn, zoals:

- a. vakbonden;
- b. centra voor Maatschappelijk Werk;
- c. personeelsdiensten van de mijnen;
- d. bijzonder opbouwwerk Limburg;

- e. districts bureaus van de arbeidsvoorziening;
- f. de welzijnstichting Oostelijke Mijnstreek; en
- g. de coördinatie-commissie voor individuele en gezinsvraagstukken in Zuid-Limburg.

Verschillende van deze instanties en instellingen organiseerden en organiseren bijeenkomsten van verschillende aard. Zo werden door de Coördinatie-commissie voor individuele en gezinsvraagstukken bijeenkomsten gehouden voor degenen die geregeld met vervroegd gepensioneerden, overgeplaatsten enz. in aanraking komen. Ook werd door deze commissie een onderzoek geëntameerd naar de situatie van de vervroegd gepensioneerden. Dit onderzoek zal in de loop van 1971 onder verantwoording van het Provinciaal Opbouw Orgaan worden gehouden.

Ad 3. Publicaties en gesprekken waardoor de mijnstreekproblematiek ter kennis van derden wordt gebracht:

- a. een uitzending in het kader van "Moeders wil is wet" (programma van de K.R.O.) waarin echtgenoten van vervroegd gepensioneerden aan 't woord kwamen.
- b. gesprekken met studenten van de Sociale Academie van Amsterdam, vertegenwoordigers van het Sociologisch Instituut van Nijmegen, Sociologiestudenten van Leiden, studenten van de opbouw-werk opleiding in Rotterdam, Forumbijeenkomst met de Sociale Academie van Nijenrode.
- c. artikelen in de Limburgse dagbladen; de Volkskrant, Laurascoop, tijdschrift "Strever", de "Mijnwerker".

Bij al deze werkzaamheden wordt de aandacht gevestigd op het uitermate belangrijke feit dat het voor een groot stuk van de vrouw zal afhangen of de herstructurering van Zuid-Limburg slaagt of niet.